

1

Το γεωγραφικό, πολιτικό και πληθυσμιακό πλαίσιο των Ηνωμένων Πολιτειών

Η κατανόηση του πολιτικού συστήματος μιας χώρας ξεκινά από την κατανόηση του πλαισίου μέσα στο οποίο αναπτύσσεται. Για να καταλάβουμε γιατί μια χώρα ακολουθεί συγκεκριμένες πολιτικές, απαιτείται να γνωρίζουμε την ιστορία της χώρας, την προέλευση και τη συμπεριφορά των ανθρώπων, καθώς και τον τρόπο που λειτουργεί και σκέπτεται η κοινωνία. Τα γεωγραφικά, ιστορικά, πολιτισμικά και κοινωνικά συμφραζόμενα των Ηνωμένων Πολιτειών προσδιορίζουν, σε μεγάλο βαθμό, και το πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργεί το πολιτικό σύστημα της χώρας. Η σύνομη αυτή εισαγωγή παρουσιάζει, εξαιρετικά συνοπτικά, τα βασικά χαρακτηριστικά των Ηνωμένων Πολιτειών.

1.1 Έκταση και γεωγραφική επέκταση της χώρας

Οι ΗΠΑ σήμερα είναι η τρίτη μεγαλύτερη σε έκταση χώρα στον κόσμο. Με 9.834.000 τ. χλμ., είναι μικρότερη μόνο από τη Ρωσία και τον Καναδά. Η χώρα επέκτεινε τα σημερινά της σύνορα σταδιακά, με αγορά, πόλεμο ή διεθνείς συνθήκες.

Το αρχικό αμερικανικό κράτος (1776-1783). Οι πρώτοι Ευρωπαίοι εγκαταστάθηκαν κατά μήκος των ανατολικών ακτών της χώρας, όπου σταδιακά δημιουργήθηκαν 13 αποικίες. Οι αποικίες δεν είχαν σαφή όρια ούτε μεταξύ τους αλλά ούτε και προς τα δυτικά, όπου οι βρετανικές διεκδικήσεις συγκρούονταν με τις γαλλικές και ισπανικές απαιτήσεις και με τους αυτόχθονες πληθυσμούς. Μετά τον Επταετή Πόλεμο (1756-1763), η Βρετανία κατοχύρωσε ολόκληρη την έκταση ανάμεσα στα Απαλάτσια Όρη και τον ποταμό Μισισσιπή, που προηγουμένως βρισκόταν υπό γαλλική κυριαρχία. Η Συνθήκη των Παρισίων του 1783, που επικύρωσε την ανεξαρτησία

των ΗΠΑ και θέσπισε τα σύνορα του νέου κράτους, του αναγνώρισε κυριαρχία όχι μόνο στις 13 αποικίες αλλά και στην αχανή έκταση μέχρι τον Μισισσιπή, γνωστή τότε ως Διαμέρισμα του Οχάιο (Ohio Territory). Ο αποικισμός του Οχάιο οδήγησε στην ίδρυση νέων πολιτειών (Μίσιγκαν, Γουισκόνσιν, Οχάιο, Ιντιάνα, Κεντάκι, Ιλινόι, Τενεσί, Μισισσιπή και Αλαμπάμα). Το Βερμόντ, που είχε ανεξαρτητοποιηθεί από τη Βρετανία κατά την περίοδο της Ανεξαρτησίας, προσχώρησε στην Ένωση το 1791 και το Μείν αναγνωρίστηκε ως πολιτεία χωριστή από τη Μασαχουσέτη, στην οποία ανήκε έως τότε, το 1820.

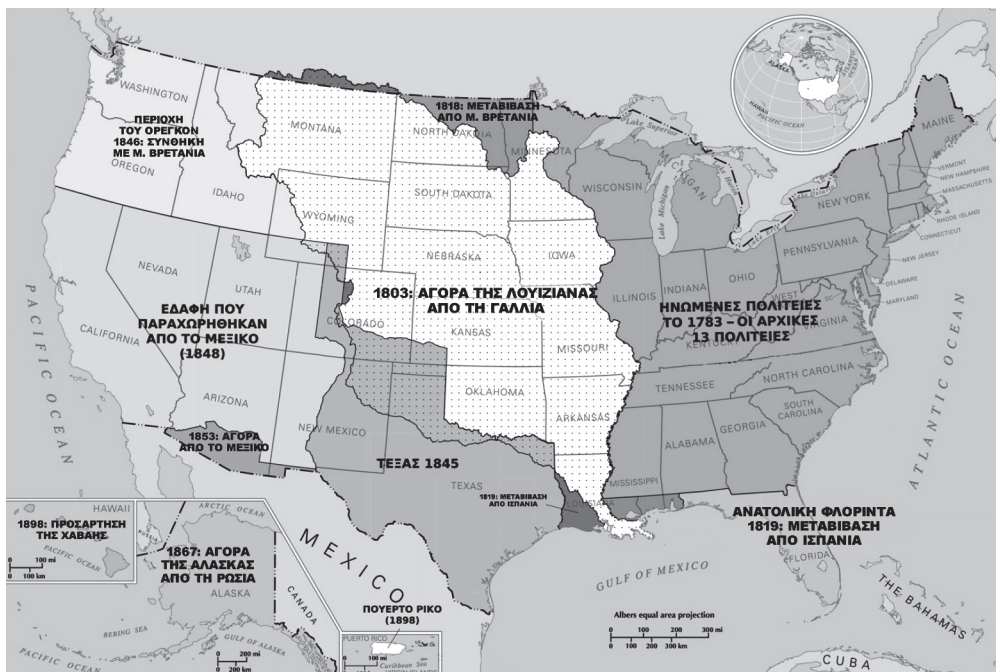
Η εξαγορά της Λουιζιάνας (1803). Η γνωστή ως αποικία της Λουιζιάνας, περιοχή δυτικά του Μισισσιπή και τμήμα, έως το 1763, των γαλλικών κτήσεων, μετά τον Επταετή Πόλεμο είχε παραχωρηθεί στην Ισπανία. Έπειτα από την άνοδο του Ναπολέοντα στην εξουσία στη Γαλλία και την εισβολή του στην Ιβηρική, η Ισπανία επέστρεψε με συνθήκη, το 1800, τη Λουιζιάνα στη Γαλλία. Η ανησυχία για τις πολιτικές

Η εξαγορά της Λουιζιάνας

επιπτώσεις της επανόδου των Γάλλων στο κέντρο της ηπείρου και ιδίως το ενδεχόμενο βρετανικής εισβολής στην περιοχή (η Βρετανία και η Γαλλία βρίσκονταν σε πόλεμο μεταξύ τους), παρότρυναν τον πρόεδρο Jefferson να προτείνει, το 1803, στον Ναπολέοντα την εξαγορά της Λουιζιάνας, που δεν είχε ουσιαστική αξία για τον τελευταίο· οι ΗΠΑ αγόρασαν έτσι, για 15 εκατ. δολάρια, την τεράστια αυτή έκταση (πάνω από 2 εκατ. τετραγωνικά χιλιόμετρα). Η εξαγορά της Λουιζιάνας (γνωστή ως **Louisiana Purchase**) διπλασίασε την έκταση της χώρας και εμπέδωσε το ηπειρωτικό της πεπρωμένο.

Η επέκταση εις βάρος του Μεξικού (1845-1848). Η επόμενη επέκταση της χώρας έγινε εις βάρος των εδαφών της παλιάς ισπανικής αυτοκρατορίας, που είχαν σχεδόν εξ ολοκλήρου περιέλθει στο ανεξάρτητο μετά το 1810 Μεξικό. Το 1819 η Ισπανία παραχώρησε την τελευταία κτήση της στην ηπειρωτική Αμερική, τη Φλόριντα, στις ΗΠΑ, που ήδη είχαν προσαρτήσει τις υπόλοιπες ισπανικές κτήσεις στον Κόλπο του Μεξικού. Το 1845, το Τέξας, που είχε αποκτήσει την ανεξαρτησία του από το Μεξικό το 1836 και είχε μια πλειοψηφία Αμερικανών μεταξύ του λευκού πληθυσμού του, εντάχθηκε στην Ένωση. Η προσάρτηση του Τέξας, το οποίο το Μεξικό δεν είχε ποτέ αναγνωρίσει ως ανεξάρτητο κράτος, και οι μεθοριακές διαφορές με τις ΗΠΑ οδήγησαν σε έναν γενικευμένο πόλεμο μεταξύ των δύο χωρών και στην ήττα του Μεξικού. Η συνθήκη ειρήνης του 1848 αναγνώρισε την προσάρτηση του Τέξας στις ΗΠΑ και υποχρέωσε το Μεξικό να τους παραχωρήσει όλα τα μεξικανικά εδάφη βόρεια του ποταμού Ρίο Γκράντε, συνολικά πάνω από 2 εκατ. τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Η ολοκλήρωση του αμερικανικού κράτους (1850-1898). Το 1846, η Βρετανία και οι ΗΠΑ συμφώνησαν να καταλείψουν μεταξύ τους την περιοχή του Όρεγκον, έδαφος που βρισκόταν υπό τη συγκυριαρχία των δύο δυνάμεων από το 1819. Οι ΗΠΑ κράτησαν όλο το κομμάτι της περιοχής νότια από τον 49ο Παράλληλο. Το 1867 αγόρασαν από τη Ρωσία την περιοχή της Αλάσκας και το 1898 προσάρτησαν την ανεξάρτητη (τυπικά) δημοκρατία της Χαβάης. Την ίδια χρονιά, με τον Αμερικανοϊσπανικό Πόλεμο, ενσωμάτωσαν το Πουέρτο Ρίκο.

ΣΧΗΜΑ 1.1 Η εδαφική επέκταση των ΗΠΑ, 1783-σήμερα

Πηγή: wiki commons, UnitedStatesExpansion.png

1.2 Πληθυσμός και προέλευση

Με 331 εκατ. κατοίκους (το 4,25% του παγκόσμιου πληθυσμού) το 2020, οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι η τρίτη πολυπληθέστερη χώρα στον κόσμο μετά την Κίνα και την Ινδία. Η αύξηση του πληθυσμού της χώρας υπήρξε θεαματική. Οι ευρωπαίοι άποικοι στις ανατολικές ακτές της χώρας, από λίγες μόλις δεκάδες χιλιάδες στα τέλη του 17ου αιώνα, ξεπέρασαν το 1 εκατ. και το 1760 τα 2 εκατ. Το 1776, στο ξεκίνημα της Αμερικανικής Επανάστασης, υπολογίζεται ότι οι κάτοικοι των 13 αποικιών ήταν 2,6 εκατ.

Τα πρώτα επίσημα στοιχεία του πληθυσμού του νέου κράτους προέκυψαν από την απογραφή του 1790: 3.929.214 κάτοικοι. Έκτοτε ο πληθυσμός των ΗΠΑ αυξήθηκε εκθετικά, ιδίως χάρη στη μετανάστευση. Το 1880 οι Αμερικανοί έφθασαν τα 50 εκατ., το 1920 ξεπέρασαν τα 100, το 1970 τα 200 εκατ. και στην απογραφή του 2010 ο πληθυσμός των ΗΠΑ ξεπέρασε τα 300 εκατ. κατοίκους.

Χώρα κατεχοχόν δημιουργήμα της μετανάστευσης και της αφομοίωσης, οι ΗΠΑ αποτέλεσαν το υπόδειγμα της **κοινωνίας χωνευτηριού (melting pot)**: οι μετανάστες, παρά τη διαφορετική εθνική και γλωσσική τους προέλευση, συνήθως μέσα σε δύο γενιές αφομοιώνονταν στην κυρίαρχη αγγλόφωνη αμερικανική κοινωνία και απο-

Μια κοινωνία χωνευτήρι

κτούσαν αμερικανική εθνική ταυτότητα. Μέχρι τα μέσα του 20ού αιώνα, με την εξαίρεση των Αφροαμερικανών, απογόνων των σκλάβων που είχαν μεταφερθεί από την Αφρική, και του γηγενούς πληθυσμού, ο πληθυσμός της χώρας αποτελείτο σε μεγάλο ποσοστό από λευκούς, απογόνους ευρωπαίων μεταναστών. Η κατάσταση αυτή έχει αρχίσει να αλλάζει από το τέλος του 20ού αιώνα, και ιδίως κατά τον 21ο.

Η αλλαγή της σύνθεσης του πληθυσμού και τα νέα χαρακτηριστικά της μετανάστευσης περιόρισαν την ικανότητα απορρόφησης εθνοτήτων, ταυτοτήτων και γλωσσών κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Η χώρα, παρότι συνεχίζει να υποδέχεται νέους μετανάστες, μετατρέπεται σταδιακά σε πολυπολιτισμική και πολυφυλετική κοινωνία: οι κύριοι νέοι μεταναστευτικοί πληθυσμοί, ιδίως από τη Λατινική Αμερική και την Ανατολική Ασία, διατηρούν εντονότερα και για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα πολλαπλές ταυτότητες, ενώ η παγκοσμιοποίηση δημιουργεί διεθνικές κοινότητες και ενισχύει τη συνέχιση των δεσμών με τη χώρα προέλευσης.

Πέραν της εθνικής καταγωγής, οι Αμερικανοί κατατάσσονται σε μεγάλες φυλές ή φυλετικές ομάδες (races). Η Στατιστική Υπηρεσία (Census Bureau) των ΗΠΑ περιλαμβάνει, για στατιστικούς σκοπούς, τις ακόλουθες φυλές:

- Λευκοί (White),
- Αφροαμερικανοί (Black ή African American),
- Αμερικανοί Ινδιάνοι και αυτόχθονες της Αλάσκας (American Indian και Alaska Native),
- Ασιάτες (Asian)
- Αυτόχθονες της Χαβάης ή των νησιών του Ειρηνικού (Native Hawaiian ή Other Pacific Islander)
- Άλλη φυλή (Some Other Race).

Επιπλέον, προβλέπονται και χωριστές υποκατηγορίες μιγάδων από δύο ή περισσότερες φυλές.

Μεταξύ των Λευκών συγκαταλέγονται και όσοι κατάγονται από τη Βόρεια Αφρική, τη Μέση Ανατολή καθώς και από χώρες της Λατινικής Αμερικής ή το Πουέρτο Ρίκο. Όμως, τις τελευταίες δεκαετίες οι μετανάστες με καταγωγή από τη Λατινική Αμερική (Hispanics ή Latinos) αυξήθηκαν σημαντικά και εντάσσονται πλέον σε μια χωριστή στατιστική κατηγορία εθνικής, αλλά όχι φυλετικής, προέλευσης. Στη φυλή των Ασιατών συμπεριλαμβάνονται όσοι κατάγονται από την Ανατολική και Νοτιοανατολική Ασία και την ινδική υποήπειρο.

Αυτόχθονες κάτοικοι (Native Americans): Οι εκτιμήσεις για το πόσοι ήταν οι κάτοικοι της Αμερικής πριν τον ευρωπαϊκό αποικισμό παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις. Διαφορετικοί ερευνητές υπολογίζουν ότι την εποχή της άφιξης των πρώτων Ευρωπαίων οι κάτοικοι της Αμερικής βόρεια του ποταμού Ρίο Γκράντε κυμαίνονταν από 1 έως και 12 εκατ. Σε κάθε περίπτωση, ο πληθυσμός τους ήταν πολύ μικρότερος από αυτόν των μεγάλων πολιτισμών του Μεξικού και της Νότιας Αμερικής. Επιπλέον, οι αυτόχθονες της Βόρειας Αμερικής ζούσαν σε πολλές διάσπαρτες και αποκεντρωμένες πολιτικές δομές, χωρίς κεντρική εξουσία και διοίκηση.

ση, κατοικούσαν σε μικρούς οικισμούς, ενώ πολλοί ήταν νομάδες. Ο μικρότερος συνολικός αριθμός τους και η αυξημένη κινητικότητα εξηγούν γιατί η επαφή των Ευρωπαίων με τον γηγενή πληθυσμό δεν είχε άμεσα τόσο καταστροφικές επιπτώσεις για αυτόν όσο στην πιο πυκνοκατοικημένη Κεντρική και Νότια Αμερική. Μακροπρόθεσμα ωστόσο, η ευρωπαϊκή παρουσία προκάλεσε και στη Βόρεια Αμερική μια αργή γενοκτονία: οι συγκρούσεις με τους Ευρωπαίους, οι ασθένειες και ο σταδιακός εκτοπισμός τους προς τα δυτικά ως αποτέλεσμα των εδαφικών πιέσεων των αποίκων οδήγησαν στη σημαντική μείωση του πληθυσμού των αυτόχθονων Αμερικανών. Το 1800 οι αυτόχθονες που ζούσαν στην επικράτεια των ΗΠΑ ήταν λιγότεροι από 800.000, ενώ στην απογραφή του 1890 ήταν μόνο 248.000. Έκτοτε ο πληθυσμός τους αυξάνεται αργά, αλλά παραμένουν μια μικρή αριθμητικά και κατακερματισμένη γλωσσικά φυλετική ομάδα με σοβαρά κοινωνικά προβλήματα και οικονομική και εκπαιδευτική υστέρηση. Με την εξαίρεση της Αλάσκας, όπου ο γηγενής πληθυσμός ανέρχεται στο 15% του συνόλου των κατοίκων της πολιτείας, οι άλλες πολιτείες με σχετικά υψηλό ποσοστό αυτοχθόνων είναι το Νέο Μεξικό (10%), η Νότια Ντακότα (8,8%), η Οκλαχόμα (8,5%) και η Βόρεια Ντακότα (5,5%). Αντίστοιχη μείωση του γηγενούς πληθυσμού, κυρίως λόγω των ασθενειών που τους μετέδωσαν οι ευρωπαίοι και λευκοί αμερικανοί έποικοι, εμφανίστηκε και μεταξύ των αυτόχθονων κατοίκων της Χαβάης κατά την πρώτη περίοδο της αμερικανικής παρουσίας στα νησιά, στα τέλη του 19ου αιώνα.

Λευκοί: Οι πρώτοι Ευρωπαίοι εγκαταστάθηκαν στις ανατολικές ακτές της Βόρειας Αμερικής στις αρχές του 17ου αιώνα. Το Τζέιμστάουν στη Βιρτζίνια, που ιδρύθηκε το 1607, θεωρείται ο πρώτος μόνιμος οικισμός Ευρωπαίων στη χώρα. Από το 1650 έως τα μέσα του 20ού αιώνα, η αύξηση του πληθυσμού της χώρας προήλθε κυρίως από την ευρωπαϊκή μετανάστευση. Οι πρώτοι Ευρωπαίοι ήταν κυρίως Βρετανοί (Άγγλοι και σε μικρότερο αριθμό Σκοτσέζοι), ωστόσο σχεδόν από την αρχή και άλλες εθνικότητες εγκαταστάθηκαν στη χώρα, ιδίως Γερμανοί, Ολλανδοί και Γάλλοι, οι δε απόγονοί τους διατηρούν ακόμη, σε πολλές περιπτώσεις, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κουλτούρας τους. Κατά τον 19ο αιώνα, η ευρωπαϊκή μετανάστευση διαφοροποιήθηκε: οι νέοι μετανάστες ήταν Ιρλανδοί που έφευγαν για να γλιτώσουν από τον λιμό του 1845-1852, Γερμανοί, Σκανδιναβοί και Πολωνοί. Στα τέλη του 19ου αιώνα, μετανάστες από τη Νότια Ευρώπη (Ιταλοί, Έλληνες αλλά και Άραβες από την Οθωμανική Αυτοκρατορία) και Ανατολικοευρωπαίοι (Σλάβοι από την Αυστροουγγαρία, Ουκρανοί, χριστιανοί και Εβραίοι της Ρωσίας) ήταν οι νέες εθνικές ομάδες που έφθασαν στη χώρα. Ο Πρώτος Παγκόσμιος πόλεμος και η οικονομική κρίση του 1929 περιόρισαν την ευρωπαϊκή μετανάστευση. Αν και ξανάρχισε μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο, η μετανάστευση έγινε περισσότερο διεθνής και τα ποσοστά των ευρωπαίων μεταναστών μειώθηκαν. Οι Λευκοί (χωρίς τους Λατινοαμερικανούς) εξακολουθούν να αποτελούν την πλειοψηφία των Αμερικανών σήμερα (59%), ωστόσο το ποσοστό τους φθίνει συνεχώς τις τελευταίες δεκαετίες, ως αποτέλεσμα της μετανάστευσης άλλων φυλετικών ομάδων, ιδίως από την Ασία και τη Λατινική Αμερική, και της χαμηλότερης γεννητικότητας του λευκού πληθυσμού. Εκτιμάται ότι το 2045 οι Λευκοί θα πέσουν κάτω από το 50% του πληθυσμού της

χώρας. Ο φόβος που γεννά το ενδεχόμενο αυτό αποτελεί ουσιαστικό πολιτικό και κοινωνικό ζήτημα και ευθύνεται, σε μεγάλο βαθμό, για την ενίσχυση της πολιτικής πόλωσης στη χώρα.

Αφροαμερικανοί: Οι πρώτοι δούλοι από την Αφρική έφθασαν στις αγγλικές αποικίες της Αμερικής το 1619. Το δουλεμπόριο επεκτάθηκε σημαντικά στο τέλος του 17ου αιώνα και κατά συνέπεια αυξήθηκε και ο αριθμός των δούλων στη χώρα. Την εποχή της Επανάστασης, οι δούλοι αποτελούσαν το 20% του πληθυσμού των αποικιών (το 60% στη Νότια Καρολίνα και το 40% στη Βιρτζίνια). Η απογραφή του 1790 καταμέτρησε 760.000 Αφροαμερικανούς. Το 1860, ο μαύρος πληθυσμός ήταν 4,4 εκατ., οι περισσότεροι δούλοι – μόνο 488.000 είχαν απογραφεί ως ελεύθεροι. Το 1900, οι –ελεύθεροι πλέον– Αφροαμερικανοί ήταν 8,8 εκατ.

Στο ξεκίνημα του 20ού αιώνα, το 90% του αφροαμερικανικού πληθυσμού ζούσε στις πολιτείες του Νότου, αλλά η «Μεγάλη Μετανάστευση», εξαιτίας της οποίας μετακινήθηκαν μαζικά στις πόλεις του Βορρά, άλλαξε ριζικά τη γεωγραφική κατανομή τους. Το 2020, ο συνολικός πληθυσμός τους ανερχόταν σε 41,1 εκατ. ή στο 12,4% των κατοίκων της χώρας. Αν και ιστορικά αποτελούσαν τη μεγαλύτερη φυλετική μειονότητα μετά τους Λευκούς, το 2010 τους ξεπέρασαν οι Λατινοαμερικανοί. Ακόμα και σήμερα, το 55% των Αφροαμερικανών ζει στις πολιτείες του Νότου. Οι περιοχές με το μεγαλύτερο ποσοστό Αφροαμερικανών στον πληθυσμό τους είναι το Διαμέρισμα της Κολούμπια (48%) και οι πολιτείες του Μισισιπή (39%), της Τζόρτζια και της Λουιζιάνας με 34% και του Μέριλαντ (33%). Το Τέξας είναι η πολιτεία με τους περισσότερους Αφροαμερικανούς σε απόλυτους αριθμούς (περί τα 4 εκατ. ή 14% του πληθυσμού).

Λατινοαμερικανοί (Hispanics): Η χώρα δεχόταν ήδη από το 19ο αιώνα μετανάστες από τη Λατινική Αμερική, ιδίως από το Μεξικό, ωστόσο ο αριθμός τους ήταν σχετικά μικρός και αρκετοί ήταν εποχιακοί μετανάστες εργάτες, ιδίως στις παραμεθόριες πολιτείες του Νότου. Από τις αρχές του 20ού αιώνα, ο αριθμός τους αυξήθηκε, τόσο από την άφιξη μεταναστών από τα νησιά που κατέλαβαν οι ΗΠΑ μετά τον Ισπανοαμερικανικό Πόλεμο του 1898 (Κούβα και Πουέρτο Ρίκο) όσο και από την ενίσχυση του αριθμού των Μεξικανών που εγκαταστάθηκαν στη χώρα. Στις παλαιότερες απογραφές, οι Λατινοαμερικανοί συμπεριλαμβάνονταν στους Λευκούς: οι Μεξικανοί πρωτοαναφέρθηκαν ως χωριστή εθνική (όχι φυλετική) ομάδα στην απογραφή του 1930. Από την απογραφή του 1970 και μετά, όταν ο πληθυσμός τους άρχισε να αυξάνεται με γρήγορους ρυθμούς, οι Hispanics επανεμφανίστηκαν μόνιμα πλέον ως χωριστή ομάδα. Πρόκειται για πληθυσμιακή ομάδα που δεν έχει ενιαία φυλετική ή εθνική ταυτότητα, αλλά μόνο κοινή πολιτισμική και γλωσσική προέλευση (παρόλο που συμπεριλαμβάνει και τους Βραζιλιάνους). Ο αριθμός των Λατινοαμερικανών το 2010 ξεπέρασε τον πληθυσμό των Αφροαμερικανών και μεταξύ 2010-2020 αυξήθηκε κατά 23%: από 50,5 εκατ. (16,3% του συνόλου του πληθυσμού της χώρας) ανήλθε στα 62,1 εκατ. (18,7%) το 2020. Σχεδόν τα 2/3 (38 εκατ.) είναι μεξικανικής καταγωγής. Η Καλιφόρνια (15,5 εκατ.), το Τέξας (11,5 εκατ.) και η Φλόριδα (5,6 εκατ.) έχουν τον μεγαλύτερο αριθμό Hispanics. Το Νέο Μεξικό είναι η πολιτεία με το μεγαλύτερο ποσοστό (48,79%).

Ασιάτες: Μετανάστες από την Ανατολική ή Νοτιοανατολική Ασία (κυρίως Κινέζοι) έφθασαν στην Καλιφόρνια κατά τα μέσα του 19ου αιώνα. Ο αριθμός τους άρχισε να αυξάνεται μετά το 1960 και ακόμα περισσότερο μετά τη δεκαετία του 1970. Παρόλο που παραμένουν ακόμα σχετικά μικρό ποσοστό στο σύνολο του πληθυσμού (19,9 εκατ. ή 6% του συνόλου δήλωσαν Ασιάτες στην απογραφή του 2020), πρόκειται για τη φυλετική ομάδα με τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση τις τελευταίες δεκαετίες: ο πληθυσμός τους το 2010 ήταν 14,7 εκατ. (4,8%) και η αύξηση τους μεταξύ 2010-2020 ήταν 35,5%. Η φυλή περιλαμβάνει κυρίως Κινέζους (24%, τόσο από τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας όσο και από την Ταϊβάν), Ινδούς (21%), Φιλιππινέζους (19%), Βιετναμέζους (10%), Κορεάτες (9%) και Ιάπωνες (8%). Σχεδόν οι μισοί Ασιάτες (45%) ζουν στις Δυτικές Πολιτείες και σχεδόν το ένα τρίτο (30% ή 6,7 εκατ.) στην Καλιφόρνια.

Οι πρώτοι Αμερικανοί στη μεγάλη πλειοψηφία τους προτίμησαν να εγκατασταθούν σε αγροτικές περιοχές: το 1790, το 95% των κατοίκων των ΗΠΑ ζούσε στην ύπαιθρο. Η ελεύθερη ατομική αγροτική ιδιοκτησία αποτέλεσε τη ραχοκοκαλιά της αμερικανικής οικονομίας και κοινωνίας μέχρι τον 20ό αιώνα. Από το 1870 ωστόσο, οι νέοι μετανάστες όλο και περισσότερο εγκαθίσταντο στις μεγάλες και μεσαιές πόλεις και η απογραφή του 1920 εμφάνισε την πλειοψηφία των Αμερικανών (51,2%) να ζει σε αστικές περιοχές.¹ Η τάση της αστικοποίησης συνεχίζεται: στην απογραφή του 2020, το ποσοστό του αστικού πληθυσμού ήταν 82,8 % (273.975.139 άτομα). Από τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο, οι πιο εύπορες τάξεις άρχισαν να εγκαταλείπουν το κέντρο των αμερικανικών πόλεων προς τα προάστια, τάση που ενισχύθηκε από το 1970 και μετά. Μετά τις φυλετικές συγκρούσεις του 1969, πολλά αστικά κέντρα γκετοποιήθηκαν, καθώς οι παλιοί κάτοικοι μετακινούνταν προς τα προάστια. Στα κέντρα παρέμειναν φτωχοί πληθυσμοί, συχνά Αφροαμερικανών. Η «προαστιοποίηση» έχει πολιτικές και κοινωνικές συνέπειες: τη μεγάλη εξάρτηση των Αμερικανών από το ιδιωτικό μέσο μεταφοράς και την εγκατάλειψη των δημόσιων συγκοινωνιών, ιδίως στις πόλεις που δεν είχαν υπόγειες συγκοινωνίες σταθερής γραμμής, τη συγκρότηση πολύ πιο ομοιογενών ταξικά και φυλετικά συνοικιών και τη δημιουργία μιας ιδιαίτερης κουλτούρας των κατοίκων των προαστίων. Μετά το 1990 διαπιστώνεται τάση επιστροφής, των νέων ιδίως, στο κέντρο των πόλεων και αναγέννησης του εγκαταλελειμμένου αστικού ιστού. Ο εξευγενισμός (gentrification) των αστικών κέντρων δεν γίνεται ωστόσο, ούτε αυτός, χωρίς προβλήματα, στον βαθμό που οδηγεί σε έξωση των φτωχότερων κατοίκων του κέντρου, που δεν μπορούν να αντέξουν οικονομικά την αύξηση του κόστους ζωής εκεί.

Οι γεννήσεις και η φυσική αύξηση του πληθυσμού (διαφορά γεννήσεων από θάνατους) υπήρξαν ανέκαθεν ένας σημαντικός παράγοντας στην αύξηση του πληθυσμού της χώρας. Όχι πλέον: ο γενικός δείκτης γονιμότητας το 2020 ήταν 55,8 γεννή-

1. Η ανατροπή της σχέσης υπαίθρου-πόλεων που διαπιστώθηκε κατά την απογραφή του 1920 είχε και πολιτικές συνέπειες: το Κογκρέσο δεν προχώρησε στη νέα χάραξη των εκλογικών περιφερειών για τη Βουλή των Αντιπροσώπων τη χρονιά εκείνη, επειδή πολλά μέλη του δεν ήθελαν να εγκρίνουν τη μείωση του αριθμού των αγροτικών εκλογικών περιφερειών.

σεις ανά 1.000 γυναίκες ηλικίας 15 έως 44 ετών, ενώ ο συνολικός δείκτης γονιμότητας την ίδια χρονιά ήταν 1.637,5 γεννήσεις ανά 1.000 γυναίκες. Από το 1970 οι γεννήσεις είναι λιγότερες από τους θανάτους, και η αύξηση του πληθυσμού οφείλεται στους νέους μετανάστες. Παρά τη σχετική γήρανση του πληθυσμού ωστόσο, οι Αμερικανοί είναι νεότεροι συγκριτικά με άλλα αναπτυγμένα κράτη, κυρίως λόγω της συνδρομής της μετανάστευσης. Στην απογραφή του 2020, η μέση ηλικία του πληθυσμού ήταν 38,3 έτη. 22,6% των Αμερικανών ήταν κάτω των 18 ετών και 15,6% άνω των 65.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1 Πληθυσμός των ΗΠΑ ανά φυλετική καταγωγή

Έτος απογραφής	Πληθυσμός	Λευκοί (εκτός Hispanics)	Λατινοαμερικανοί (Hispanics ή Latinos)	Αφροαμερικανοί	Αυτόχθονες πληθυσμοί (Αμερικανοί Ινδιάνοι, γηγενείς της Αλάσκας, Χαβάνης και των νησιών του Ειρηνικού)	Ασιάτες	Μεικτής φυλετικής καταγωγής (δύο ή περισσότερες φυλές) ή άλλη φυλή
2020	331.449.281	57,8%	18,7%	12,1%	1,5%	5,9%	2,8%
2010	308.745.538	63,7%	16,3%	12,2%	1,2%	4,7%	3,1%
2000	281.421.906	69,1%	12,5%	12,9%	1,8%	4,2%	6,6%

Πηγή: Racial and Ethnic Diversity in the United States: 2010 Census and 2020 Census, <https://www.census.gov/library/visualizations/interactive/racial-and-ethnic-diversity-in-the-united-states-2010-and-2020-census.html>

Η προϊούσα φυλετική μεταμόρφωση της Αμερικής επιταχύνεται τα τελευταία χρόνια. Τα νέα στατιστικά στοιχεία προβλέπουν ότι οι Λευκοί θα γίνουν σχετική μόνο πλειονότητα στη χώρα το 2045. Υπολογίζεται ότι τη χρονιά εκείνη οι Λευκοί θα αποτελούν το 49,7% του πληθυσμού, σε σύγκριση με το 24,6% για τους Ισπανόφωνους, το 13,1% για τους Αφροαμερικανούς, το 7,9% για τους Ασιάτες και το 3,8% για τους πολυφυλετικούς πληθυσμούς.

1.3 Εθνική καταγωγή (ancestry)

Σχεδόν όλοι οι Αμερικανοί (με την εξαίρεση των γηγενών Αμερικανών) έλκουν την καταγωγή τους από άλλη χώρα. Παρόλο που ένα μεγάλο ποσοστό έχει μεικτή εθνική καταγωγή, μέχρι και σήμερα η καταγωγή των σημερινών Αμερικανών παίζει σημαντικό ρόλο στην κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας, ακόμα και στις διεθνείς της σχέσεις. Τα εθνικά λόμπι, τόσο τα επίσημα, όπως το American Israel Public Affairs Committee (AIPAC), το Irish National Caucus ή το American Hellenic Educational Progressive Association (AHEPA), όσο και τα άτυπα, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εξωτερική και εσωτερική πολιτική της χώρας. Η εθνική κατα-

γωγή, προφανώς, σημαίνει διαφορετικά πράγματα για τον κάθε πολίτη –για ορισμένους μπορεί απλώς να έχει μόνο ιστορική αξία–, αλλά οι νέες συνθήκες επικοινωνίας καθιστούν, ιδίως για τους νεότερους μετανάστες στην Αμερική, ευκολότερη τη διατήρηση της σύνδεσης με τη χώρα καταγωγής. Το 2019, 40 εκατ. Αμερικανοί (12% του συνόλου) δήλωσαν ότι έχουν (και) γερμανική καταγωγή, 30 εκατ. (9,5%) ιρλανδική, 23,5 εκατ. (7,1%) αγγλική και 16 εκατ. (5%) ιταλική.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2 Εθνική καταγωγή των Αμερικανών

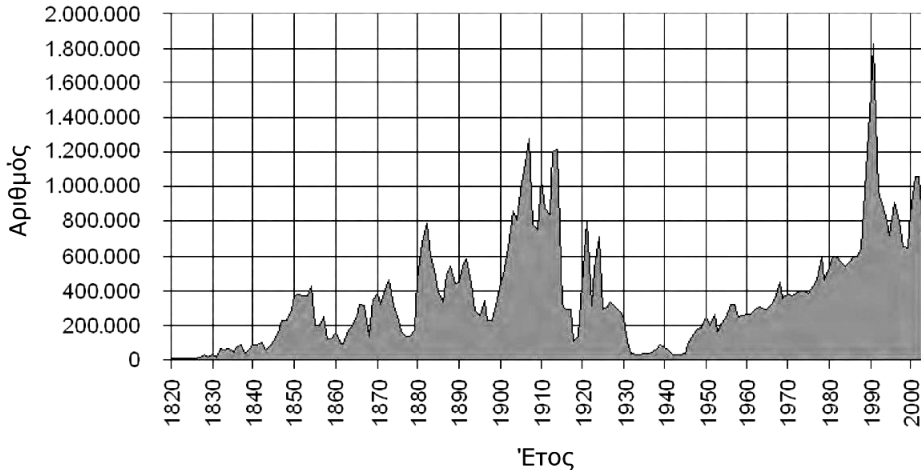
Σύνολο πληθυσμού: 328.239.523					
Γερμανική	40.363.511	από την Υποσαχάρια Αφρική	4.018.144	Πορτογαλική	1.371.153
Ιρλανδική	30.352.567	Ολλανδική	3.577.936	Ουγγρική	1.323.336
Αγγλική	23.593.434	Σουηδική	3.536.320	Τσεχική	1.294.789
Αμερικανική	20.071.406	από Δυτικές Ινδίες	3.067.240	Ελληνική	1.247.142
Ιταλική	16.146.739	Ιρλανδοσκοτσέζικη	2.924.654	Δανέζικη	1.215.809
Πολωνική	8.969.530	Ρωσική	2.432.733	Ουκρανική	1.009.874
Γαλλική	7.116.099	Αραβική	2.097.642	Ελβετική	905.079
Σκοτσέζικη	5.131.171	Γαλλοκαναδική	1.994.739	Σλοβακική	654.150
Νορβηγική	4.295.923	Ουαλική	1.956.225	Λιθουανική	632.169

Πηγή: U.S. Census Bureau Selected Social Characteristics in the United States, <https://data.census.gov/cedsci/table?q=ancestry&tid=ACSDP1Y2019.DP02>

1.4 Μετανάστευση

Περισσότερο και από τις γεννήσεις, καθοριστική αίτια της αύξησης του πληθυσμού των Ηνωμένων Πολιτειών ήδη πριν τη δημιουργία του νέου κράτους ήταν και είναι η μετανάστευση. Οι ΗΠΑ είναι ένα έθνος μεταναστών: με την εξαίρεση των αυτόχθονων κατοίκων, ο υπόλοιπος πληθυσμός της χώρας προέρχεται από εκούσια ή ακούσια μετανάστευση. Η μετανάστευση στις ΗΠΑ προχώρησε κατά κύματα, με περιόδους ακμής που εναλλάσσονταν με περιόδους ύφεσης. Το πρώτο κύμα μεταναστών έφθασε πριν αρχίσουν να τηρούνται στατιστικά στοιχεία προέλευσης των μεταναστών, με τον Steerage Act του 1819. Το δεύτερο κύμα, στο οποίο κυριαρχούσαν ιρλανδοί και γερμανοί καθολικοί τη δεκαετία του 1840 και του 1850, αποτέλεσε την πρώτη περίοδο κατά την οποία αμφισβητήθηκε η κυριαρχία των προτεσταντών στη χώρα και οδήγησε ακόμα και σε πολιτικές αντιδράσεις κατά των καθολικών: το κόμμα των «Ασχέτων» (Know Nothing Party ή American Party) δημιουργήθηκε πριν τον Εμφύλιο, με βασικό σκοπό την απαγόρευση της μετανάστευσης καθολικών. Το κύμα αυτό μετανάστευσης υποχώρησε κατά τον Εμφύλιο, ο οποίος ουσιαστικά διέκο-

ψε τη μετανάστευση τη δεκαετία του 1860. Όπως συνέβη και με το πρώτο κύμα, και οι μετανάστες του δεύτερου κύματος, ιδίως οι Γερμανοί, μετακινήθηκαν προς την ενδοχώρα και εγκαταστάθηκαν στις νέες Μεσοδυτικές Πολιτείες.

ΣΧΗΜΑ 1.2 Η μετανάστευση στις ΗΠΑ διαχρονικά

Πηγή: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Einwanderung_in_die_usa_Zeittafel.png

Το τρίτο κύμα, μεταξύ 1880 και 1914, έφερε στη χώρα πάνω από 20 εκατ. ευρωπαίους μετανάστες (μόνο το 1907 έφθασαν 1,3 εκατ.). Οι περισσότεροι προέρχονταν από χώρες της Νότιας και Ανατολικής Ευρώπης και αποβιβάζονταν κυρίως στη Νέα Υόρκη. Το 1891 άρχισε να λειτουργεί το Έλις Άιλαντ στη Νέα Υόρκη ως κέντρο διέλευσης και ελέγχου των νεοαφιχθέντων. Οι μετανάστες αυτοί κάλυψαν τις ανάγκες της εκβιομηχάνισης της χώρας: η μεγάλη πλειοψηφία τους εγκαταστάθηκε στις πόλεις της Ανατολικής Ακτής (ιδίως στη Νέα Υόρκη, που έγινε η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη του κόσμου) ή στα μεγάλα αστικά κέντρα των Μεσοδυτικών Πολιτειών και βρήκε δουλειά στα εργοστάσιά τους.

Το τρίτο αυτό κύμα σταμάτησε αρχικά εξαιτίας του Πρώτου Παγκόσμιου πολέμου και στη συνέχεια λόγω του νομοθετικού περιορισμού της μετανάστευσης και της επιβολής συνολικών ορίων εισόδου και εθνικών ποσοστώσεων (quotas) κατά τη δεκαετία του 1920. Μεταξύ 1920 και 1940, η μετανάστευση παρουσιάζει σημαντική ύφεση: η περίοδος της οικονομικής κρίσης υπήρξε η μόνη περίοδος κατά την οποία περισσότεροι άνθρωποι εγκατέλειψαν τις ΗΠΑ από όσους μετανάστευσαν σε αυτή. Μετά το τέλος του Δεύτερου Παγκόσμιου πολέμου, η μετανάστευση σταδιακά ενισχύθηκε και πάλι, αλλά το τέταρτο κύμα, που ξεκίνησε μετά το 1965, χαρακτηρίστηκε από έναν αυξανόμενο αριθμό αφίξεων από τη Λατινική Αμερική και την Ασία. Ενώ τη δεκαετία του 1950 έγιναν δεκτοί κατά μέσο όρο 250.000 μετανάστες τον χρόνο και τη δεκαετία του 1960 330.000, ο αριθμός τους ξεπέρασε σε ετήσια βάση τους 450.000 τη δεκαετία του 1970, τους 735.000 τη δεκαετία του 1980 και το 1 εκατομμύριο από τη δεκαετία του 1990.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3 Η μετανάστευση στις ΗΠΑ από το 1820 έως το 2019

Αριθμός μεταναστών (σε χιλιάδες)	1820-1979	1980-1989	1990-1999	2000-2009	2010-2019
Σύνολο	49.036	6.244	9.775	10.299	10.630
Ευρώπη	36.261	669	801	1.349	907
Αμερική	9.216	2.694	5.137	4.441	4.433
Ασία	3.005	2.391	2.859	3.470	4.063
Αφρική	138	141	346	759	935
Υπόλοιπος κόσμος / χωρίς προσδιορισμό	416	349	632	280	292

Πηγή: U.S. Department of Homeland Security, 2019 Yearbook of Immigration Statistics, https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/immigration-statistics/yearbook/2019/yearbook_immigration_statistics_2019.pdf

Μετά το 1965 έως και σήμερα, ο αριθμός των μεταναστών στις ΗΠΑ τετραπλασιάστηκε. Τούτο οδήγησε σε πολύ μεγαλύτερη από το παρελθόν πολυμορφία του πληθυσμού της χώρας. Το 2020, το 13,6% των κατοίκων –ή περίπου 45 εκατ. άτομα– είχε γεννηθεί εκτός χώρας (foreign-born) – σχεδόν το τριπλάσιο του αντίστοιχου ποσοστού του 1970 (4,8%). Η μετανάστευση έχει και διαφορετικά χαρακτηριστικά: πλέον μόνο 10% των μεταναστών είναι Ευρωπαίοι. Οι Μεξικανοί αποτελούν το ένα τέταρτο όλων των μεταναστών, ενώ οι Ασιάτες συνολικά προσεγγίζουν το 30% και προβλέπεται να καταστούν η μεγαλύτερη μεταναστευτική ομάδα μέχρι το 2050. Η μεγάλη συγκέντρωση ισπανόφωνων, κυρίως, πληθυσμών στη χώρα κλονίζει την κυριαρχία της αγγλικής γλώσσας και, έμμεσα, του παλιού αμερικανικού μοντέλου αφομοίωσης των μεταναστών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.4 Τα χαρακτηριστικά των μεταναστών στις σημερινές ΗΠΑ

Έτος απογραφής	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2018
Σύνολο μεταναστών	9.729.147	9.744.833	14.079.460	19.682.004	31.133.481	39.916.875	44.760.622
Χώρες προέλευσης	%	%	%	%	%	%	%
Μεξικό	6,0	8,1	15,6	21,7	29,4	29,4	25,0
Ανατολική και Νοτιοανατολική Ασία	3,6	6,2	13,5	19,1	18,9	19,0	19,3
Κεντρική Ασία	***	***	0,2	***	0,1	0,2	0,3
Νότια Ασία	0,1	0,6	1,8	3,1	4,6	6,1	8,2
Ωκεανία	0,3	0,4	0,6	0,5	0,5	0,4	0,6